

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Україна зараз перебуває в стані політичної та економічної криз, фінансово нестабільних сфер та ланок фінансової системи, спостерігається непропорційний розвиток фінансової системи, скорочення ВВП, зменшення економічної активності. Фінансова система покликана вирішувати суспільні завдання, сприяти розвитку фінансових відносин та економіки загалом, але вона має ряд проблем, які необхідно вирішувати для підвищення ефективності реалізації фінансової політики, нормалізації соціально-економічних процесів у державі.

Для їх вирішення необхідна стабілізаційна фінансова політика, яка полягає у встановленні макроекономічної рівноваги в економіці за рахунок комбінації рівня інфляції, виробництва та рівня зайнятості, а також модернізації фінансової системи.

Фінансова система відіграє ключову роль у формуванні економічного добробуту домогосподарств, суб'єктів господарської діяльності, здійснює обслуговування національної економіки та забезпечує підтримку сталого економічного зростання. За умов кризових процесів, порушень у внутрішній структурі фінансової системи, глобалізації та євро інтеграційного вектору суспільства необхідною є модернізація фінансової системи.

Модернізація фінансової системи повинна враховувати національні інтереси, позитивний зарубіжний досвід та вимоги світової спільноти. Сучасний стан економічних перетворень зумовлює врахування зарубіжного досвіду в частині посилення ефективності бюджетного впливу на соціально-економічний розвиток країни, якісного рівня фінансово-бюджетного прогнозування, державного фінансового контролю, проведення дієвої грошово-кредитної політики.

Оснoву модернізації фінансової системи закладено із створенням, у 2014 році, Національної ради реформ, яка складається з представників всіх зацікавлених сторін та є майданчиком для пошуку консенсусу і прийняття рішень. Основними завданнями Національної ради реформ є визначення пріоритетів реформ, координація дій із реформування, моніторинг реалізації та досягнення цілей реформ. Рішення Національної ради реформ приймаються за умови консенсусу всіх учасників, що забезпечує узгодженість позицій у процесі реформ [1].

Оскільки модель функціонування фінансової системи в Україні є банкоцентричною, то нестабільні явища в економіці сильно відбиваються на ньому. Так, на сьогодні, проблемами для банківського сектору стало різке зростання долі проблемних активів на балансах банків, суттєвий відтік депозитних ресурсів, введення жорстких адміністративних заходів у зв'язку із військовим конфліктом та економічною кризою, висока доларизація кредитів та депозитів, незбалансована база активів та пасивів банків.

Для вирішення економічних проблем країни необхідно перш за все стабілізувати та забезпечити розвиток банківських фінансових інституцій. Угода асоціації з ЄС передбачає реалізацію наступних напрямів: дерегуляція на ринках небанківських фінансових послуг та спрощення регуляторного середовища, підвищення ефективності державного нагляду, захист інтересів споживачів фінансових послуг, розвиток небанківських фінансових установ. Особливу увагу слід приділити розвитку конкурентоспроможної інфраструктури фінансових інституцій [2].

В контексті Програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року заплановано ряд заходів: монетарна політика на основі інфляційного таргетування, забезпечення гнучкого валютного курсу, зниження вартості грошей, модернізація системи регулювання та нагляду, підвищення прозорості фінансових ринків, очищення ринків від проблемних активів,

забезпечення розвитку інструментів фінансового ринку, удосконалення системи оподаткування учасників фінансових ринків, покращення координаційної роботи, застосування новітніх технологій, підвищення фінансової грамотності населення та стандартів захисту прав споживачів [3].

Аналізуючи проблеми світової фінансової кризи, експерти, науковці, лідери провідних розвинених країн неодноразово акцентували увагу на гіпертрофованій ролі фінансового сектору та недоліках у його регулюванні. Варто звернути увагу на те, що в країнах ЄС змінюється структура наглядових органів, посилюється взаємозв'язок всіх складових фінансового сектору (фінансових інститутів, регуляторних, наглядових органів; фінансового ринку; фондового ринку); утворюються фінансові конгломерати, що об'єднують різні ринки фінансових послуг; посилюється координація зусиль та відповідальність наглядових органів в умовах інтеграції міжнародних фінансових ринків.

Зазначені тенденції мають пряме відношення до формування управлінської та інституційної фінансової інфраструктури. В Україні теж здійснюються певні кроки в частині удосконалення фінансової системи та її інфраструктури.

Комплексні підходи з нагляду за розвитком і функціонуванням фінансового сектора були запропоновані робочою групою, утвореною при Національному банку України. Нею виокремлено чотири варіанти регулювання та нагляду за фінансовим сектором, які доцільно врахувати під час модернізації фінансової інфраструктури: здійснювати подальшу розбудову існуючих регуляторів, створити окремий мегарегулятор з покладанням на нього повноважень в частині здійснення регулювання та нагляду за банківськими, небанківськими фінансовими установами, ринком цінних паперів; створення мегарегулятора при Національному банку України та розширення функцій Національного банку України як мегарегулятора; впровадити у фінансову систему діяльність двох окремих органів регулювання та нагляду (Служби фінансового моніторингу при НБУ та Регулятора фінансового ринку, як окремої структури в складі Міністерства фінансів) [4].

З огляду на зазначене, доцільним є підвищення рівня ефективності системи державного управління, мінімізація економічних та інституційних ризиків. Важливим є формування довгострокової фінансової стратегії, що сприятиме збалансованості та узгодженості перспективних макроекономічних цілей.

Разом з тим, в умовах сучасних економічних перетворень, важливим є поглиблення розкриття сутності державного фінансового регулювання у якості інструменту економічного розвитку, удосконалення інституційних засад фінансової політики країни, активізація процесів залучення інвестицій. Потребують підвищення ефективності механізми впливу держави на економічні процеси з урахуванням періодів дії фінансових інструментів та важелів.

Підвищення обґрунтованості економічних рішень у сфері модернізації фінансової системи потребує удосконалення інструментарію з використанням сукупності стохастичних методів. Доцільним є визначення взаємозалежностей між макроекономічними показниками, у тому числі валовим внутрішнім продуктом, експортом, імпортом, курсом національної валюти, індексом споживчих цін, складовими доходної частини зведеного бюджету. Виявлено інституційні та макроекономічні чинники, які знижують якісний рівень прогнозування основних показників розвитку бюджетних відносин, зокрема рівень тіньової економіки, залежність темпів росту валового внутрішнього продукту від експорту сировинних ресурсів, значна кількість змін у сфері оподаткування. Інститут власності є дієвим інструментом довгострокового розвитку економіки, структура власності впливає у середньо- та довгостроковому періоді на обсяг інвестицій та ефективність функціонування фінансової системи. Необхідним є підвищення рівня фінансового контролю для державних підприємств, ефективності діяльності держави як власника активів та управлінського суб'єкта, що позитивно вплине конкурентоздатність економіки країни.

Для посилення бюджетної результативності вагомим є забезпечення подальшого розвитку програмно-цільового методу в бюджетному процесі, який має здійснюватися на основі запровадження стратегічного та середньострокового бюджетного планування,

ґрунтуватись на ретельному аналізі оптимально необхідного обсягу видатків для фінансування бюджетної програми, здійснення контролю за досягненням мети цієї програми. Розробка заходів фінансової політики залежить від поставлених завдань, які потребують вирішення на певному етапі суспільного розвитку. Необхідним є посилення рівня взаємозв'язку прогнозування показників бюджету із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку країни, розширення можливостей застосування монетарних, бюджетних, податкових, митних, тарифних інструментів регулювання для досягнення визначених цілей державної фінансової політики.

Одним із основних елементів системи управління дефіцитом бюджету є джерела залучення коштів. Найбільш прийнятним методом є саме державні запозичення на ринку цінних паперів. Саме ці інструменти забезпечили фінансування дефіциту бюджету пройшовши певний процес розвитку та удосконалення, набувши довшеної форми. Державні цінні папери можна визначити як потужний регулятор фінансово-кредитного середовища держави, забезпечуючи досягнення рівноваги між дохідною і видатковою частинами державного бюджету. Це пояснюється наступними характеристиками: боргові інструменти формують фінансові ринки більш повними; утворюють сигнали для ефективного інвестування, тобто перерозподіл фінансових ресурсів; активні ринки облігацій забезпечують ліквідність інструментів, тим самим створюють можливість хеджування ризиків для зменшення витрат; ринок облігацій пропонує домогосподарствам альтернативи банківським депозитам.

Таким чином, в умовах сьогодення модернізація фінансової системи країни повинна поєднувати інноваційні та соціальні фінансово-бюджетні складові, що забезпечить якісне функціонування системи фінансів. Необхідним є використання інструментів та важелів фінансової політики не тільки для досягнення короткострокової макроекономічної стабілізації, але й для створення сприятливих умов для забезпечення економічного розвитку на довгостроковій основі. З метою реалізації зазначеного слід поступово змінювати структуру державних видатків, в тому числі бюджетних шляхом зростання частки продуктивних видатків та обмеження непродуктивних при підвищенні якісного рівня функціонування бюджетних інститутів.

Отже, модернізація фінансової системи передбачає передусім проведення стабілізаційної політики, посилення заходів нагляду та контролю, координації діяльності сфер та ланок фінансової системи, що сприятиме пожвавленню учасників фінансової системи та економічній стабілізації. Крім того, важливо сформулювати дієвий фінансовий механізм, який буде забезпечувати реалізацію фінансової політики, та розробити стратегічну фінансову політику.

Список використаних джерел:

1. Про Національну раду реформ : офіційний сайт Національної ради реформ. URL: <https://reforms.in.ua/ua/storinka/pro-nacionalnu-radu-reform> (дата звернення: 28.03.2019)
2. Клименко К. В. Актуальні проблеми модернізації фінансової системи України. *Ефективна економіка*. №7. 2015. С. 52-63.
3. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року : офіційний сайт Національної ради реформ. URL: <http://reforms.in.ua/Content/download/Reforms/Financial%20sector/Complex%20program%20finance%20v4.pdf> (дата звернення: 29.03.2019).
4. Фінансовий моніторинг: офіційний сайт Національного банку України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=74279 (дата звернення: 28.03.2019).